

*****

RAGAD ADVERTENTIE:

Kabar premili: 1 — 30 temboeng f 1.—
Langkoengipoen, saben 10 temboeng oetawi
kirang: f 0,50.

Advertentie limrah: f 0,15 sagaris;
(apes: f 1,25).

Moendoet kapatjak langkoeng saking sa-
pisan, oetawi moendoet dados lengganan,
tepat rembag roemijin kalijan admini-
stratie.

Hoofdredacteur:

B. SOEMARNA

kabantoe

REDACTIE - COMMISSIE.

*****

SWARA-TAMA

SERAT KABAR KATHOLIEK

== Medal saben dinten Djoemoewah. ==

*****

REGINIPOEN LENGGANAN

SWARA TAMA

sampoen kalijan regining Soeara Katholiek

1 taoen . . . f 7,50 } njoewoen kabajar
1/2 .. . f 3,75 } roemijin.

Adresipoen Redactie lan Administratie

IGNATIUS-COLLEGE

DJOKJAKARTA.

*****

Drukkerij „Caninus” Djoka.

ISINIPOEN:

Wara-wara — Wèrekan tjara énggal — Moentilan — Wanita Katholiek ing Djokja — Mardi wara ing Solo angsal diploma — Boedi Wanita lan P. P. I. — Katoer sadèrèk T. R. toewin sadèrèk Wandhoe — Rëna — Pasinaon Pamoelangan dagang — Resikan — Ngoengak tjetjing — Saking Administratie — Saking Pakempalan — Tijang Protèstan kalijan agama Katolik — Laré ingkang ngéram-éramaken — Njela-atoer — Ontjèn sekar gambir melati — Oerap-sari — Correspondentie.

PRADJA RAHAJOE.

WÈREK TJARA ÉNGGAL

Samangké wonten pakempalan énggal namanipoen „V. E. D. A.” tegesipoen: Vereeniging tot Emigratie Deliplantersvereeniging (D.P.V.) en A.V.R.O.S. Pakempalan poenika ngetjakaken wèrekan tjara énggal: inggih poenika tanpa P. S. (poenle sanctie). Patrapipoen makaten:

Koeli ingkang dipoensoekani perlop déning D.P.V. lan A.V.R.O.S. wangsoel dateng tanah Djawi poenika kapoerih tjiros dateng sanak sadèrèk bab kawontenanipoen ngrikan. V.E.D.A. ingkang dipoenkadjengi ngemoengaken tijang tani, dados dédè tijang ingkang boten saged matjoel, awit ingkang boten saged matjoel poenika wonten ing Dèli ngrika ndadak sinaoe. Lah kerep boten kleresan, woesana paben kalijan mandoripoen.

Tijang tani ingkang poeroen dipoenwèrèk, sadèrèngipoen kaangkakaken kedah kapriksa wonten ing kantor. Ingkang wonten kantoripoen inggih poenika Semarang, Soerabaja, Betawi, Poerwardje, Poerwaker-ta lan Madioen.

Pamriksanipoen kadosta: poenapa sampoen angsal palilahan tijang sepoeh oetawi sadèrèk sanèsipoen. Poenapa sampoen naté toemoet mogokan, sampoen naté katjepeng poelisi oetawi poenapa dados wargané pakempalan kominis. Poenapa kalakoeanipoen saé.

Manawi sadaja² sampoen mareman, ladjeng kedah neda serat ingkang dipoentandani loerah lan tjarik doesoan.

Kadjawi poenika inggih angsal serat pratanda saking dokter, ingkang mratélakaken poenapa kijat njamboet damel ing pategihan, pabrik oetawi ing pamelikan.

Samangsa sampoen doemoegi Soematra, angsal wangenan 10 dinten. Jèn boten kraos, kawangsoelaken gratis saanak simahipoen. Ingkang boten kraos poenika doemoeginipoen sapriki boten wonten saprasadasa persèn.

Ingkang moeroegaken damel kraos poenika djalarnan anggenipoen njamboet damel toenggil kalijan sadèrèk ingkang mèrek. Manawi sampoemah², angsal grija mawi kebon saprasadasa baow, ingkang kénging dipoentanemi katjang, ketéla lsp.

Mireng wartos kados makaten poenika koela toemoet bingah, amargi sadèrèk koela Djawi wonten ingkang dipoensandang teda toer tentrem manahipoen.

Wèrekan tjara énggal poenika saking saénipoen ngantos dipoenalem déning Nagari. Dalasan toewan sosialis Middendorp kémawon inggih toemoet ngalem. Dados koela inggih sampoen pitados.

Mesti kémawon saking pamoedji koela: tijang Djawi poenika wonten ing tanah Djawi kémawon, awit ing tanah Djawi ngriki jèn dipoenraos-raosaken, taksih katah pandamelan lan panggèran, tandanipoen Tjina, Diepan lsp. sami angadjawi. Nanging kados-poendi? Tijang Djawi ingkang limrah-limrah poenika taksih sami bodo. Wong bodo dadi pangané wong pinter. Wong bodo kalah desoek karo wong pinter.

Mila soemangga para djempoldjempolan, koela atoeri minteraken bangsa pandjenengan, samanten

poenika jèn boten tjotjog kalijan wèrekan oetawi boten karsa, manawi tijang Djawi kawon desoek kalijan tijang ngamantja.

poen P. D.

L A R A S A T I

WANITA ING BABAGAN SOCIAAL.

Ing ngriki koela ladjeng kapeksa ngrembag wanita ing babagan economie oetawi pandamelan lan pangkat poenapa, ingkang kénging katindakaken ing tijang èstri, senadjan bab poenika koela ing Sw. Tm. minggoe ngadjeng sampoen nggepok sakedik.

Wangsoelanipoen ingkang tjekak aos, senadjan ta dèrèng nama njekapi, makaten: tijang èstri kénging tjepeng damel oetawi nggarap pandamelan, angger kijat ing sadajanipoen toewin badan, poenapa malih boten adamel kapitoenanipoen ing grija. Gagasana makaten poenika boten namoeng toemoedjoe dateng tijang èstri, ingkang berah kémawon, ananging inggih toemoedjoe dateng tijang èstri (wanita) ingkang tjepeng damel (gaduh pangkat). Jèn boten makaten, mangké ladjeng nama pilih sih, toer boten maton. Wonten tijang èstri dados djoeroe serat ing kantor dipoenkèndelaken kémawon, sareng wonten tijang èstri njamboet damel ing pabrik dipoenawisi.

Déné pangkat oetawi pandamelan poenika kénging kapérang dados tjang golongan: 1. pangkat andap (berah); 2. pangkat tengahan (midelbare beroepen); 3. pangkat inggil (ingkang dedasar pasinaon ing sekolahan loehoer).

Menggahing pangkat adap tijang kedah ngèngeti kalih prekawis:

1. Poenapa tijang èstri badé mran-tasi lan tanggon njamboet damel ing pelikan areng sèla, pelikan sanès; ing pabrik-pabrik tosan, pabrik mesin lan sanèsipoen? Sinten ingkang boten priksa lan ngakeni, jèn kakijatanipoen tijang èstri tjoeptet lan kadoeng. Saoepami wonten ingkang tjiros saged, poenika namoeng kabekta saking anggenipoen badé sami babar pisan (absolute) kalijan tijang djaler.

2. Betahipoen grija lan kawiloe-djenganipoen brajat kanggé tijang ingkang nggoela-wentah anak. Njepeng tek kliwering grija sampoan awrat, teka badé ngemèk pandamelan ing djawi.

Pangrèhing pradja pantjènipoen inggih kedah ngalang-alangi tijang èstri njamboet damel awrat karana kabetahan oemoem, awit saé tjantasing pradja poenika rak goeman-toeng wonten saé, tata lan tentrem-ing brajat (familieleven). Manawi pamedalipoen tijang djaler boten njekapi kanggé nggoni anak-sèmah, poenapa tijang èstri boten kénging nambeli sarana njamboet damel? dados kaawisan njamboet damel? boten kedah kaawisan teroesan (plotseling verbod). Ananging kawoeningana, bangsa ahli politiek kedah ngoedi, sagedipoen tijang djaler anggsal berahan (èpahan) ingkang moerwat, ngantos kénging kanggé ngwontenaken sandang teda tijang sabrajat, malah kapara tirah kanggé dinten wingking. Manawi poenika sampoan toemindak saé, tijang èstri saweg kénging dipoenawisi njamboet damel. Déné sapoenikanipoen namoeng kapranataa roemijin wedaling kanggé njamboet damel, sampoan kedangon. Sadinten moepoet, malah ngantos nglemboer poenika boten kénging.

Kadamel oemoem angger tijang èstri boten kénging njamboet damel poenika, inggih boten prajogi; la randa-randa toewin tijang èstri lamban mangké ladjeng kados-poendi? Mangka poenika inggih kedah neda. Pamrajogi nginggil poenika kanggé-nipoen tijang èstri ingkang émah-émah boten wonten pakèwedipoen. Sanadjan ingkang dèrèng émah-émah pisan inggih kedah kadjagi, soepados sesarengan kalijan njam-

WARA-WARA!

Minggoe poenika para lengganan badé dipoenkintoeni postwissel-tagihan. Sadèrèk ingkang sampoan mbajar f 6.— namoeng kantoen maringi f 0,75.

Sadaja sami kasowoen kanti taklim, énggala maringi arta lengganan.

Saking Atministratie.

boet damel kaserepaken koewadji-anipoen tijang dados bijoeng, sebab ratjak rak dados bijoeng poenika ingkang dados pangadjeng-adjengi-poen bangsa wanita.

Langkoeng-langkoeng tijang èstri ing pabrik poenika, manawi roemijin boten adjar koewadji-anipoen tijang bebrajatan, samangsa émah-émah, asring kirang djenak, awit roemaos tjoto, mila ladjeng kepénging wangsoel dateng pabrik malih, adamel kapitoenaning agegrija.

Kadjawi poenika kasoesilaning poenggawa ing pabrik kedah kadjagi samestini-poen.

Dinten wingking koela ngrembag pangkat (pandamelan) tengahan.

A.

W. K. MOENTILAN.

Margi saking propagandanipoen Mevr. C. Hardjadinigrat, toewin djempol Wanita katholiek Ngajodja sanèsipoen, kala 18-10-1929 ing Moentilan madeg pak. Wanita katholiek.

Sedyani-poen W.K. andjoendjoeng daladjading wanita, sarana: njakaken gesangipoen pijambak babagan rohani lan djasmani; njakaken gesang-sang sanès; teteoeloeng dateng sanès: njakolahaken laré sèkeng, njoembang oebarampèning Grédja, damel sandangan kanggé laré mlarat, lss.)

W.K. Moentilan, warganipoen: 53. Pangrèh: Wara A. Widjasejana voorz.; Wara Siswasoebrata: panitra; Wara Slamet: pangroekti arta; Wara C. Marta-atmadja: noepiksa; Rara: Trees Moer: noepiksa; Kadjawi ing Moentilan, ing Medari inggih sampoan wonten W.K.

Welingipoen sadèrèk C.H. makaten: „Mangga sadèrèk koela wanita ing sanès panggènan, sami njantosakaken pakempalan kita, toemoet-toemoet andjoendjoeng daladjading wanita. Wanita ing Semarang, Klanten, Blitar, lss. mangga sami ngoerbanaken sarira toemandang, sageda toemoenten saged wonten: „Poesara Wanita Katholiek!”

- dadosa katja benggala ing papan sanèsipoen! !

- semberada actienipoen—inggih mendjawi, inggih manglebet.

„Geef mij moeders en ik bekeer de wereld” —S.B. Pius XI.

WANITA KATHOLIEK DJOKJA.

W.K. Ngajogjakarta kala 17 Oct. ngawontenaken papanggih. Ingkang rawoeh njenengaken 30! Gandèng kalijan konggrès P. P. I. ing Betawi, W.K. angintoenaken wakil kalih: Rara Poedjati, kalijan Rara Salmiati.

MARDIWORO SOLO ANGSAL DIPLOMA.

Pamoelangan èstri „Mardiwara” (gadahanipoen pak. Melania) ingkang nalika sekaten mitontonaken dedamelaning siswanipoen dateng publik, ingkang sampoan naté koela film roemijin, katjrijosaken dipoen-adjengi ing tijang, sapoenika angsal diploma saking „sekatèn-commissie” ingkang dipoenpangarsani K.P. Koesoemajoe.

P.f. Moegi ndjalarnana saja madjengipoen.

BOEDI WANITA LAN P. P. I.

Boedi Wanita poenika pakempalan Wanita saking golongan protestant; ingkang oegi nggeboer wonten ing bebadan P.P.I. Dèrèng dangoe koela angsal kabar saking Mejuff. Soenarmi, bilih sampoan naté karembag jèn B.W. badé neda medal saking P.P.I; déné djalarnipoen kaawisan déning Dr. H. Van Andel. Lo, kaprijé ta iki; apa dèk arep manoenggal ora dipikir disik ing samateng-matengé?

Sadèrèk „Wanita Katholiek” kémawon ingkang ngatos-atos, koela atoeri mamèraken lelabetan pandjenengan dateng oemoem!! Nolèha djamanipoen!

KOEROE SÈTRA.

KATOER SAD. T. R. TOEWIN SAD. WANDHOE.

Sakelangkoeng kagèt toewin gela manah koela déné sadèrèk T. R. gadah pendakwa ingkang boten² „Poenapa wangsoelan pandjenengan ingkang toemoedjoe dateng Mevr. C. Wastitilal lan (T. R.) poenika karangan pandjenengan pijambak?”

Sd. Wandhoe: „Sapoenika koela gadah réka, sarèhné Mevr: Atma sampoan gadah wewaler jèn „ing-

kang njerat djaler tèken nama djaler, jèn èstri inggih èstri; dados sapoenika mekaten ingkang mikir tijang djaler ingkang njerat tijang èstri; sapoenika nama sampoan ngleksanani pamoendoet . . . .

Sigeg . . . .

Para maos, temboengipoen sadèrèk Wandhoe poenika boten beda kalijan temboengipoen sadèrèk T. R.

„Hem, bagoes sanget sadèrèk, pandjenengan gadah panggrajangan ingkang kados makaten. Tegesipoen pandjenengan rak maiben ta jèn poenika karangan koela pijambak?

Hem prijaji kakoeng djare la-

wanan karo wanita baé basa woes arep kentèkan boedi bandjoer golèk² ndakwa² oewong. Hem, poenika prija . . . tjirosipoen boedini-

poen langkoeng pandjang tinimbang wanita . . . lsp? Koela wanita In-

donésia modern boten badé gadah panginten ingkang boten², toer wa-

nita poenika sampoan dipoentjap: „Jèn bab panglimbang . . . enz ora njandak prija.” . . . .

„É, é, é, kados ngaten ta watek-

ipoen prija?” Koela ladjeng ngertos; mbokmanawa kewelèh djoer ènèng ngaran-arani. Lha inggih jèn ing-

kang dipoendakwa poenika poe-

roen kémawon, jèn boten, poenapa pandjenengan boten kodjoer?

Pandjenengan kirang srawoengan lajakipoen!!!

Poenika kawontenanipoen tijang poenika jèn „éénzijdig.” Mila preloe sanget srawoengan kalijan tijang sanès lan preloe sanget maos koran warni² dados saged getok-toelar, djembar kawroehipoen lsp. dados boten ndakwa² . . . .

Sadèrèk T. R. lan sd. Wandhoe, jèn pandjenengan boten katjonggah damel wangsoelan dateng karangan koela, boten oesah mangsoeli, sampo-

poen lebar. Heem goemoen koela !!! . . . bandjoer ndakwa²???

Sampoan, sampoan, mindak saja andadra.

Ing wasana andoem wilodjeng!!!

Mevr. C. Soetjilah-Atmoedarmasa.

ONDERWIJS.

RÉNA.

Pandjenengan sadaja temtoe sampoan kerep priksa patrapipoen babon momong koetok², malah mbokmanawi sampoan maspaosaken lan ang-galih agenging katresnanipoen babon dateng koetok. Ing papati pasaban poen babon babar pisan boten wéja tanpa wewéka, nanging tansah prajitna ing manah, lan tansah soeka tengara, soepados anak-anak sami tansah ngempal; djer babon semoenipoen ngertos jèn poenika tok ingkang saged nebihaken sambé kala. Samangsa manggih tetedan, boten kok ladjeng katjetjoek, teroes kaoental, nanging kasoekekaken koetok. Mangké manawi wonten anak katriwal, nadjan margi saking lepatipoen pijambak, anggenipoen mado-si boten kèndel-kèndel tansah keketer niling-nilingaken saking poendi sangkaning pangadoeh toewin sesambat. Lan, o, kabingahanipoen sapélé njandoeng tjepaka sawakoel, nalika anak katriwal.

Manawi wonten mengsah badé poeroen-poeroen moenasika joga, poen babon boten pisan-pisan manah saking badan oetawi rekaosing pananggoelang. Ingkang tjinipta namoeng wilodjenging toeroen.

Poenapa iboening manoengsa inggih samanten agenging laboehipoen dateng anak? Poenapa inggih samekta ngoerbanaken dijiwa raga krana joga? Koela mastani mandar nglangkoengi, nanging inggih wonten ingkang kawon saé. Pandjenengan temtoe boten kekilapan babadipoen tijang Sparta ing Joenani rikala djaman roemijin. Poenapa ingkang dipoensesoewoen rintin daloe ing para wanodija ing mangsa perang? Sanès wilodjenging toeroen, sanès. Anak tilar sadaja, boten dados poenapa, waton badanipoen pijambak lan tana-

hipoen boten karegem ing mengsah, sampoan tjekap. Boboting bok lara-ireng kanggenipoen bijoeng madat, temtoe langkoeng awrat tinimbang anak. Boten kirang² tijang ingkang langkoeng djenak ngeloes-e-loes koetjing (— kertos —) lan namboer (— kertos —) tinimbang mangkoe anak. Kados sakedik sanget tjatjahi-poen anak djadah rinoemat saé ing bijoeng.

Babon boten moelang kaoetamèn koetok, djer poenika namoeng kasinoengan njawa. Balik manoengsa ingkang ginadoehan soekma, poenapa sami ndeder bibid soetji ing manahing laré?— Inggih; boten kétag sapisan temtoenipoen moelang. Déné toemrapipoen bangsa lang djanma oetami, pangipoeking widji saemper ngreksa kentjana moelja. Goelan (manahing laré) sanget hingela-ela. Pinggir moebeng tepoeng gelang kapageran tepa toelada tinata roentoet. Endjing sonten kasiraman sari-

ning sih saking Swarga. Kala mangsa dipoenraboe kawroeh kasampoer-

nan, kawatoen ing doeka oetama.

Manawi wonten bibid pedjah, éng-

gal-énggal anggenipoen njoelami nganggé pitedah petikan pangandi-

kani-poen para pilihan. Pramila ipoek-

an énggal katingal toemaroena semi

mradapa, idjem rijem-rijem maja-maja

nengsemaken; siti katingal tjemeng

semoe abrit, anjes angemoe toja,

anjep dateng paningal.

Ananging o mesakaken sanget!

Badé kasambet.

PASINAON BASA DJAWIA MELAJOE TOEWIN SOEND.

Katjarijos, Departement Pangadja-

ran marak-marakaken: taoen 1930

badé dipoenwonteni pasinaon sarana

kasarat (schriflijk leergang) kanggé

ngoepados acte basa Djawi Melajoe

toewin Soenda. Bajaranipoen sawoe-

lan f 5. Déné ingkang katampènan

namoeng ingkang gadah acte Wa-

landi. Sinten ingkang badé nglebeti

soepados angatoeraken serat dateng

Dirèktoer Departement pangadjaran.

AKING ADMINISTRATIE

KATOER KADANG KATHOLIEK DJAWI ING SOERABAJA.

Saking ihtijari-poen K. W. Soerabaja kita saged pikantoe kads-ipoen para kadang Kath. ing Soerabaja. (matoer noewoen).

Para sadèrèk ing Soerabaja dinten poenika sami katjaosan proefnummer Sw. T.

Sinten ingkang boten ngarsaken dados lengganan, soepados toemoenten mangsoelaken proefnummer waoe dateng Administratie, kasèb-kasèbipoen doemoegi tanggal 1 November.

Manawi doemoegi tanggal 1 November waoe boten wonten mangsoelaken proefnummer, Adm. n-epaken pandjenengan dados lengganan Sw. T.

Wasana koela pitados sanget, pandjenengan sadaja mesti dados lengganan.

Koela atoeri ènet djaminipoen sampoen kados makaten. Prijantoe Katholiek kedah ambijantoe koran Katholiek.

KATOER LENGGANAN S.T. ING BAWAH PAROCHI MENDOET.

Ngleksanani pamoendoetipoen Rama Prenthaler, Sw. T. ingkang kanggé pandjenengan sadaja lengganan Sw. T. bawah parochi Mendoet,..... wiwit dinten poenika kakintoenaken sasarengan medal pandjenenganipoen.

Dados, pandjenengan tampi Sw. T. saking pandjenenganipoen Rama Prenthaler.

ADMINISTRATIE.

PAMOELANGAN DAGANG ING SOERAKARTA.

Kabari-poen, ing kita Soerakarta badé wonten pamoelangan dagang tengahan, ingkang dados goeroenipoen Mr. Singgih, Mr. Ali Sastraamijaja, sadèrèk Aliman, sadèrèk Soedja. (Darma Kanda.)

KASARASAN

RESIKAN.

Watak resikan poenika perloe toemrapi tata krama. Mangga ta manawi koela boten resikan, ambèn mentas kanggé neda boten dipoenkeloeti, mangka ing nginggilipoen katjantelan koeroengan peksi, ngantos reregedipoen sami dawah ing gelaran, ladjeng wonten tamoe, koela atoeri lenggah: „Koela atoeri minggah” Tamoe waoe temtoenipoen minggrang-minggrang. Mangsoelana: Ing-gih boten minggah, malah mlorot.

Kedjawi perloe toemrap tata krama, oegi toemrap kasarasan.

Roemijn koela sampoen nerangaken, bilih sesakit poenika ingkang ambekta poen baktéri, mangka baktéri poenika remen dateng tijang ingkang watak kirang resikan.

Jèn wonten tijang watak resikan meksa katradjang ing sasakit poenika ngadat margi tjelak oetawi migoenakaken barang reged (oepami kasegah ing oelam ingkang sampoen mambet lan sasaminipoen).

Resikan poenika kedah 1e toemrap badan 2e teda lan ombèn-ombèn 3e panganggé lan 4e panggenan.

Soepados badan saged resik, kedah kerep dipoendoesi mawi kosokan (mawi saboen). Katah laré ingkang kerep adoes ing lèpèn oetawi tiga sadintenipoen, nanging namoeng lelangèn, tjiblon, boten poeroen kosokan. Kokot-bolot taksih ketingal. Oentoer reged boten kasikat. Ingkang kados makaten poenika saged dados soesoehing baktéri.

Bab teda lan ombèn-ombèn, kedah kadjagi sampoen ngantos kénging bledog, sampoen ngantos karoeboeng ing laler, awit laler poenika kerep ambekta sesakit. Mangga ta kagalihi: laler waoe mentas ngroeboeng korèng oetawi batang, teka ladjeng lenggah ing poetjoek toempeng.

Ngatoeri priksa: manawi wonten daharan kapéntjokan ing laler satoenggal, ladjeng moengel „Wis ora arep mangan!” poenika namanipoen kesangeten adirihipoen dateng baktéri. Jèn badan ing nglebet saras, sanadjan ngoeloea baktéri, inggih meksa boten sakit.

Prakawis panganggé lan sasaminipoen poenika soepados resik, kedah kerep kagirah. Jèn panganggé mentas kanggé tijang sakit, kedah kagadog oetawi dipoenkoekoes. Manawi wonten tijang paoenen, badan sakodjoer ngantos pating blentong, ladjeng rasoeknipoen koela samboet, sampoen boten ngéram-éramaken, jèn badan koela ladjeng kebak paoe. Mila njenjamboet panganggé poenika sasaged-saged kasingkirana.

Sanadjan sadaja-sadaja resik, nanging jèn panggenan (sentong grija, pakawisan lsp), sami reged, inggih sakedik goenanipoen. Panggenan dipoenresik kados poenapa, manawi dipoenisaba ing tikoes, poenika taksih

koela wastani reged, djalaran ing djamin pès-pèsan poenika katah oetotipoen jèn ing ngrikoe kadatengan pès.

Sampoén, tjekap samanten. Sae-pami karesikan poenika katjakkaken saèstoe wonten ing poendi-poendi, mbokmanawi tijang sakit soeda 99 persèn. D.

V A R I A

NGOENGAK TJETING.

Jèn rinaos tijang ingkang boten soemerep pa béngkong oetawi sastra, (boten apengadjaran limrahipoen ing sapoenika) poenika teka béda sanget.

Manawi tijang saged maos lan njerat, poenika gampil anggéné ang-sal seserepan oetawi gampil dipoen-sandjangi nadyan boten tebih tebanipoen, nanging saged angsal saking anggéné maos boekoe-boekoe oetawi koran ingkang ngemoé pitoetoer piwoelang oetawi sanèsipoen ingkang noedjoe dateng saé.

Katah-katahipoen (ingkang limrah, boten sadaja) tijang boten saged pa béngkong poenika taksih kandel sanget goegon toehonipoen oetawi mbrengkéló. Ingkang makaten poenika ingkang saged sok kawon, (kawonipoen waoe nama ngloemoehi oetawi ngawon).

Kados déné goemloedoeing seganten (ombak) oetawi rob soeroet-ing toja seganten poenika jèn tijang pinter mastani saking dajanipoen remboelan lan soerja, mila limrahipoen goemledeg, rob soeroet waoe ing tanggal nèm, tengahan, sepoeh oetawi pangreman; dados boten anger, goemledeg gledég-gledég ladjeng mesti (badé) djawah.

Barang rêmèh kémawon saged moeroegaken dados paben, dipoen-sandjangi jèn tijang èstri ses (oedod rokok) poenika boten saé, (saweg tijang djalar kémawon kirang saé) wangsoelanipoen: „Ja, kono apa-sing ala mleboe koran, titik-titik dikoranaké. Wong idoe baé dilarangi, diwaoni. (Jèn anggéné idoe prenah, preloe, mangsa dipoenwaoni oetawi dipoenawisi).

Tijang katoetan oetawi kladjoekan mangka, ngretos, sanadjan 1 sèn oetawi namoeng ketipan kémawon, poenika pamanggih koela, jèn boten poeroen mangsoelaken, kalepatan, sami kémawon kalijan njolong.

Nanging poen goblog, mastani boten, awit boten ndjarag, lepatipoen ingkang njoekani.

Mila wonten tijang kladjoekan badé dipoenwangsoelaken, semahipoen (ingkang èstri) boten angsal lan badénipoen késah sampoen dipoenprengoeti. Nanging poen kaki meksa késah, djanipoen: „Nadyan loengakoe dinepsoni, wong sedyakoe betjik, gawé boengah sing kalongan oetawa kélangan lan arep tilik wong lara ing roemah sakit, bener kloewihan ora ana sagélo, ning ndadèkaké bingoeng lan pitoena, (poen kaki anggéné tetoembas waoe kéngkénan kanti kitir trep sapanoembasipoen oetawi reginipoen) lan ingkang dipoentoembasi poenika sampoen saé kados sadèrèk.

Nadyan boten kados makaten rak prajogi kados pikadjenganipoen poen kaki poenika.

Lo, lah makaten poenika kados-poendi réka-dajanipoen anggéné saged mbéngkas wawatekan kados gambar poenika. Ing mangka poen kaki boten patos kober, awit pidjer boten nganggoer kepeksa pados toembasan djenang. Badé dipoenpoerih maos boekoe oetawi koran boten ngretos kados poenika waoe.

Jèn wonten koran sastra Djawi kanggé para nini kawak ingkang namoeng saged sastra Djawi, poenika mbokmanawi saged ngimbi-imbiri sawatawis oetawi ngitjali saking sakedik. Mangga kagalihi para kadang.

Mangadjab sih:

Ki Dalang segobang pintjang.

LARÉ INKGANG ANGÉRAM- AKEN.

Dr. Pedro Niels, dokter mripat ing Madrid, ing wekdal sapoenika gadah pepriksan, ingkang awis sanget kelampahan. Menggah ingkang dipoengarap (priksa) inggih poenika laré djalar ngoemoer 7 taen, anakipoen goeroe ing kita alit ing provinsi ngrikoe.

Laré waoe saged soemerep barang-barang ingkang kaling-kalingan. Tindakipoen laré ingkang boten saben tijang saged poenika karanganipoen sapisanan, nalika pijampakipoen maos boekoe ingkang katoetoep. Bapakipoen boten patos nggatosaken dateng tindakipoen ingkang boten limrah poenika, awit pijambakipoen nginten, menawi poenika namoeng apilan kémawon.

Nanging noedjoe satoenggiling dinten sareng goeroenipoen laré waoe madosi benikipoen mantol, laré waoe matoer jèn benikipoen poenika wonten ing salebeting doos-

ipoen sata. Déné benikipoen waoe mila inggih ladjeng pinanggih wonten ing ngrikoe sajektos.

Nalika poenika bapakipoen wiwit ngawas-awasaken sajektos, sarta ladjeng ngngompetaken barang-barang warni-warni. Nanging laré waoe inggih meksa taksih soemerep poendi panggenaning barang-barang waoe sadaja, saha ladjeng sami dipoendepeti saking panggenanipoen. Angsal-angsaling pepriksanipoen dr. Niels waoe mahjaken, menawi laré poenika waoe saged njoemerepi barang-barang kanti gampil, ingkang katoetoepan dlan-tjang, karton, badé (stoffer), saha barang tembagi, djénansa antéronipoen. Nanging menawi katoepan kadjeng, sinaos tipis langkoeng ngrekaos.

SAKING PAKEMPALAN.

K. W. NGAJOGJAKARTA.

Nalika tanggal 20 October 1929 ing speelloods Broederan wonten parepatan K. W. kanggé ngadjangi sesorahipoen sdr. Harjadi, prakawis Van Lith-Stichting.

Éman sanget déné ingkang merlokaken rawoeh namoeng sakedik, boten timbang kalijan tjatjahing Katholiek ing Ngajodjakarta semanten katahipoen. Mila makaten poenika nama kirang moenggoeh, toewin amertandani bilih kita **dèrèng nger-tos temenan**an dateng adiningan parepatan. Manawi alangan anèhipoen teka saged sesarengan katah mekaten.

Watawis djam sadasa kirang sakedik parepatan kabikak déning pangarsaning K. W. mawi ngloehoeraken Asma Dalem.

Sdr. Harjadi toemoenten kaatoeran sesorah saperloenipoen.

Pandjenenganipoen ngandaraken bilih kita poenika perloe njedijani, sampoen ngantos anak toeroen kita embèn wingking kapiran i.p. bab pantoentoen djasmani toewin rohani. Pantoentoen djasmani i.p. kanggé keperloean medal kalangan-kalangan ndjawi, sarana ngoedi wontenipoen Mr. Dr. Ir. etc. Awit manawi kita

VAN LITH-STICHTING

MANAWI
PANDJENENGAN NOEDJONI

nampi kabegdjan,

MOEGI

KARSAA

NGENGETI

TOEWIN

maringi pitoeloengan

DATENG

VAN LITH-STICHTING

PANGRÈH V. L. S.

p/a Bijz. H. I. S.

MAGELANG.

dèrèng anggadahé sawoeng ingkang kados nginggil. mesti tansah taksih dipoensepèlèkaken golongan sanès.

Sampoén kapenggalihi, bilih kita boten mbetahaken goeroe; poenika kita inggih betah sanget, namoeng kanggenipoen sapoenika kados-kados sampoen anjekapi; poenapa malih saben taheon, tjatjahipoen tansah mindak-mindak.

Pantoentoen Rohani i.p. Pangèn kita, ingkang koewadjabanipoen awrat jektos i.p. ndjagi sampoen ngantos tjempé-tjempénipoen kamangsa ing kéwan galah, oetawi sampoen ngantos-kesasar-sasar, ingkang ing tembé wingking adamel tiwasing soekmanipoen.

Wontenipoen sapoenika Pangèn Rohani (Imam) poenika sami dados golonganing Orde, liripoen dados warganing pakempalan, dados prakawis kabetahan poenapa-poenapa ingkang angijati pakempalan waoe.

Wangsoel Pangèn Rohani ingkang dédé golongan Orde, kados-poendi anggénipoen saged katjekap betahipoen. Saweg ngrembag tjempé-tjempénipoen kémawon sampoen awrat, mangka ladjeng kepeksa menggalih daharipoen pijambak padintenan, dados saja awrat malih. Negari mesti kémawon boten badé mitoeloengi, awit ing atasing Pangèn (Imam), poenika negari boten ambetahaken. Kawontenan ingkang mekaten poenika saged oegi andjalari itjaling poeloeng kanggéning laré ingkang tinimbalan, amargi roemaos awang-awangen.

Mangka wontenipoen sapoenika Seminarie ing Kota Baroe sampoen amareman tjatjahing moeridipoen; mila sampoen selajakipoen bilih kita ngawontenaken bebadan ingkang toedjoeanipoen ngrembag poenika; awit poenika betah kita pijambak, koela kedah poeroen tjetoel ragad.

Déné rékanipoen i.p. dados war-

N J E L A - A T O E R

Njela atoer dateng sinten?

Dateng kadang koela wanita katholiek Indonesia.

Kepareng . . . . . ! !

Ingriki koela boten badé ngedalaken kawroeh, namoeng, mligi pamanggih, lan inggih boten mitoeroet kawroeh, nanging kawontenan ingkang sampoen koela soemerepi!

Bingah manah koela, soemerep kadang koela wanita sami madjeng, moengsenging kasagedan, nginggris, ngawi saged. Bingah déné ketingal sanget anggénipoen sami badé andjoendjoeng bangsanipoen — aben landeping pikir — ngoedi kaleresan ingkang badé linampahan, mangka boten sami soepé dateng pokiing dedasar: *awewaton agami katholiek, sata-tindak-tandoek tandang solah pratingkah*; ngoegemi kaantepanipoen, anggénipoen sami ngèmoeti bangsanipoen wanita toenggilipoen, inggih wanita Indonesia ingkang saweg sami ritoetasengkoed, ngoedi saéning kawontenanipoen, mratandani genging katresnanipoen dateng bangsa.

Doemoegi samanten sadèrèk, éman, saèstoe éman, déné kabingahan ingkang samanten agengipoen waoe kapeksa kanggeg, boten ladjeng, alijais dados mèndel, malah tjoewa.

Poenapa: . . . ? mangga poen pirsani! Tjoewa, déné ingkang koela soemerepi sapoenika poenika — *ingkang koela: soemerepi*, djeboel sami paben kémawon.

Éé, la, wong padoe golèk bener, jèn wis olèh, wis ngerti bandjoer arep dianggo, djaré . . . ! !

O, soekoer bagé sèwoe manawi makaten, lan koela inggih jakin, wani nemtokaken, bilih oegi badé makaten.

Nanging . . . , ingkang koela *soemerepi* boten makaten, wontenipoen paben, rembagan, djeboel mrèmèn, anggladrah — kados itjal toedjoenipoen boten sandé namoeng noewoehaken tjetingkrah — kabekta saking wontenipoen pangandika ing salebeting goebahan pangrembag ngrikoe ingkang . . . . .

Kadosta: ingkang mentas poenika namoeng bab: tijang sepoeh kirang nalar — ladjeng dados wanita asor — ngasoraken badan — kesangeten — ladjeng dados: wanita kolot lan modern — dados malih: Indonisia — dados malih ratoe èstri . . . . . la . . . . . dos-poendi; . . . ? — béndjing ladjeng doemoegi: wanita asor — tandané gawéjané néng pawon — olah-olah — ladjeng: bab: otjal-otjal poenika padamelan-loehoer — Mr: otjal-otjal lsp . . . . . é — pardon . . . !

Temtoe kémawon, manawi keldjeng makaten, poen oenderaning rembag, *toedjoenipoen* . . . , kelangkup.

La, kados-poendi poenika . . . . ?

Kadang koela, wanita lan prija sampoen sami pirsas, bilih sadaja poenika boten namoeng rampoeng dipoensoegih omong, dipoensoe-

gihi kasagedan, nanging: *njamboet damel*.

W. K. Ngajodja — poenika lo, tjonto, mèndel — boten kekatahen swanten, nanging njamboet damel èstoe.

Doemoegi samanten, *pèn, ingkang koela anggé njerat, taken . . . !*

Maos! la sampéjan pijambak-dos-poendi? mangkéné . . . pèn . . . !

Koela jakin, manawi kadang koela wanita taksih sami katholiek sadjatos, boten katjokan, kelebetan ngèlmi sanèsipoen. Jakin, bilih toemoet piwoelang katholiek, nganggep poenapa-poenapa ingkang kadawoehaken, kapangandikakaken, kawoelangkaken.

Dados temtoe kémawon — nganggep dateng wontenipoen sadèrèk wanita — lenggah ing madyaning gesang sesarengan, koewadjaban, hak, lsp, *manoet agami Kath*.

Jèn makaten, bab poenika boten preloe dipoenotik-oetik, dipoenpoenapak-poenapakaken, wontenipoen namoeng ngandelaken, njantosakaken.

Mangga madjeng, toeloeng-tinoeloeng, njamboet damel.

Saèstoe . . . ? inggih . . . ! pinter, sampoen dipoenagem pijambak . . . !

Poenika lo kadang pandjenengan wanita katholiek — taksih katah ingkang sami betah damanging seserepan — kandeleng dedasar — reontjèn — toemindak saéning koewadjaban — djembaring wewaton — polatan — lah poenika dipoen: galiha — dipoenparingi priksa: sadèrèk: A. Swasti Astoetilah, lo, tjonto . . . !

Kadang pandjenengan toenggil kita . . . oetawi ingkang sami tjelak dalemipoen . . . . . poenika lo dipoenpanggalihi — poenapa betah raket — toeloeng-tinoeloeng bab poenika, poenika, indaking seserepan — bab makaten — sasaminipoen.

Kadang pandjenengan wanita Indonesia ingkang kados atoer koela ing nginggil saweg riboet — moengseng ngoedi indaking saéning kawontenanipoen, poenika kapitoe-loengana — toemoet ngrembag — lo, rak ngaten.

Badéa dados warga: Volksraad — manawi keng poetra ladjeng boten kagoela-wentah, lah ladjeng . . . . . andlodoek, poenika nama: *toena ang-gèning tinitahaken dados iboe. Koela, C. Ordeeka* — BOTEN TJOTJOG awit wanita, kagoengan wadjab ingkang ageng ngoengkoeli samoedajajipoen, i.p.:

„De plicht der moeder en der huisvrouw.”

„Het groote geluk der familie is de rechtschapenheid van de vrouw.”

C. Ordeeka.

*)Koewadjabanipoen kados bijoeng lan njonjah roemah. C.O.

**)Bijoeng moersid poenika karahardjaning brajat. C.O.

ganing Van Lith-Stichting, sarana ngoeroeni 1% ing blandjanipoen woelanan, minangka kanggé kasing Van Lith-Stichting; ingkang toedjoeanipoen 20% kanggé ngrembag studiefonds, toewin 80% kanggé ngrembag daharing Imam (priesterfonds) toewin seminariefonds.

N.B. Ingkang kanggé Priesterfonds lan Simenariefonds poenika namoeng réntenipoen saking 80% waoe, dados babon boten éwah babar pisan.

Inggih nganggé réka-daja kados nginggil poenika, kita saged kadoemoegén angsal pantoentoen rohani toewin pantoentoen djasmani. Sapoenika kados-poendi, poenapa pandjenengan badé owel oeroen semanten; oetawi poenapa pandjenengan boten kersa djoemeneng warganing Van Lith-Stichting? Saingga sapriki warganipoen sampoen wonten 340, déné jatra oeroenan ing sewoelanipoen medal f 250.—

Sasampoenipoen poenika ladjeng nerangaken gambar, ingkang ang-gamblangaken lampah-lampahing Van Lith-Stichting.

Wonten sdr. ingkang pitakèn warni-warni, sadaja sampoen sami marem angsal wangsoelan pijambak-pijambak.

Sdr. Harjadi ngandaraken bilih Van Lith-Stichting dédé jasanipoen P.K.W. oegi dédé jasanipoen P.P.K.D., nanging jasanipoen Kangdjeng Bisschop kalijan sdr. Djawi sawatawis; dados Van Lith-Stichting poenika bawa pijambak, boten ang-gamblok dateng sinten-sinten.

Wasana dlan-tjang kaodoem dateng sadaja prijantoe ingkang dèrèng warga; ing parepatan poenika tam-bah warga gangsal. Pakempalan ladjeng katoetoep kanti wilodjeng ± djam 12 sijoer, sarta mawi ngloehoeraken Goesti.

Verslaggever L. J.

TIJANG PROTÈSTAN KALIJAN AGAMA KATHOLIEK.

Katjarijos, Mgr. Ginity, Biskop ing Verdun tampi oeroenan 100.000 francs saking tijang bangsa Amerikah, kanggé andadosi Grédja Agoeng ing bawah kabiskopan ngrikoe.

Arta 100.000 fr. waoe mawi kintanténan serat kados makaten:

Monseigneur, Kanti legawaning manah koela ngatoeraken arta 100.000 francs, minangka pasoembang koela kagem andadosi kagoengan dalem Grédja Agoeng.

Sanadjan koela tijang Protèstan, koela ngakeni bilih Pasamoewan Katholiek pantjèn sadjatining Iboenipoen Agama Kristen. Tanpa Agama waoe ing tanah kapid boten badé wonten poenapa-poenapa sanèsipoen, kadjawi tijang wanan (barbaren).

Mila moegi sampoen kagoengan was soemelang, anggén koela ngatoeri pasoembang poenika babar pisan boten anggadahé sedyas mekaten-makaten.

Poen: X.

***

Makaten soeraosing pakabaran ingkang kaseboet ing Sancta Maria Klok 15 Sept.

Toemrap tijang dédé Agama Katholiek, moengel kados makaten poenika genah awrat sanget.

Ing th. Djawi ngriki, boten kirang-kirang tijang moengel: „Agama Katholiek, apik, soetji, bregas déwé!” Nanging ingkang moengel makaten waoe jèn dipoentjaki atoer: „kénging poenapa déné boten ngrasoek Katholiek?”; wangsoelanipoen: „Ora bisa, ora koewat olèhé nglakoni; wis toewa lls.”

Sinten ingkang badé toemandang ngitjali kawontenan makaten poenika? „Katholieke Actie!” roemantos ing damel!!!!

KABAR KAHTOLIEK.

Pahargjan ing Malang.

C. Soek. martosaken:

Bandéra dalem K. S. Bapa katingal koemlèbèt ing pinggir margi ageng-ageng, dalasan ing kampoeng-kampoeng, mraljihnnani bilih ing ngrikoe wonten sadèrèk katholiek ingkang mahargjakaken dinten 50 taonan dalem K. S. Bapa djoemeneng imam. Saweg poenika ing Malang wonten gendéra djénè petak koemlèbèt ing tengah kampoeng, sanget damel tjingaking para ningali.

Dinten setoe sonten wantji djam 5 sadèrèk kath. kakoeng poetri, anèm sepoeh kerig lampit sowan dateng Grédja perloe matoer noewoen ing Goesti, déné karsa paring joeswa pandjang dateng Sesoelih Dalem, ngantos pinaringaken mèngeti 50 taon anggenipoen djoemeneng imam.

Sareng Ngahad éndjing djam 7 Grédja djawi kebak, djedjel oejeloejelan. Sadaja sami toenggil kadjeng perloe andèrèk Mis Ageng. Ing ngriki katingal sanget bilih Missie ing tanah Djawi wétan, djajahaning Rama-Rama Carmelieten mandjneg sanget. Ing satengah-tenengahing Mis wonten piwoetjal toemoedjoe wandawa kath., sanget angresepaken manah. Djam 5 sonten Lof Ageng mawi Te Deum, kaendjoekaken déning Padoeka Mgr. v.d. Pas, pastoor Vloet saha pastoor E. Stultjens.

Déné pahargjaning para sadèrèk Katholiek sepoeh i. p. sabibaring Lof badé koela atoeraken ing ngandap. Sapoenika koela badé ngatoeraken éndjingipoen i. p. Senèn éndjing.

Senèn éndjing poenika dinten pahargjaning para moerid Kath. Sadaja moerid kath. ing kita Malang, Walandi, Djawi toewin Menado, djaler saha éstri nglempak wonten ing plataraning Fraters perloe andèrèk Mis ingkang badé kaendjoekaken wonten ing palataran ngrikoe.

Goenggoeng kempal wonten laré 16.00. Djam satengah pitoe Panoenggal Soetji wiwit sinéwaka, ginarebeg para poetra-poetra 16.00 katahipoen. Para maos saged nginten-nginten sapinten djembaring palataran ingkang kanggé moerid 16.00 waoe. Mangka sadaja sami kaleng-gahaken ing koersi. Margi saking katahing laré, saha djembaring papan, rama pastoor anggenipoen moetjal mawi pirantos soepados sadaja saged mireng tjeta.

Sabibaring Mis sami sarapan. Sareng djam 9 wonten bendéra pinten-pinten kawedalaken sineratan namaning sekolahanipoen pijambak-pijambak. Déné saantawising gendéra-gendéra waoe wonten satoenggal ingkang ageng minangka kanggé sesirahing arak-arakan. Saben laré nganggé srémpang djénè saha njepeng gendéra.

Sareng arak-arakan wiwit mlam-pah, samergi-mergi soerak mawoe-raham adamel gambiraning manah. Gendéra-gendéra ageng alit katibet ing angin koemlèbèt angawé-awé para ningali. Toedjoening arak-arakan sowan padoeka Monseigneur v.d. Pas sesoelih dalem K.S. Bapa Sadoemoegining pastoeran menjanji: Pauslied kalijan Roomsche blijdschap.

Sasampoening menjanji monseigneur medar sabda, nglairaken gambiraning panggalih saha ngandika manawi badé ngatoeraken tilgram dateng Roem koendjoek K.S. Bapa. Sasampoening poenika arak-arakan toeroes moebeng aloen-aloen, la djeng wangsoel dateng sakolahani-poen pijambak-pijambak. Ing ngrikoe pésta ageng-agengan.

Sapoenika mangsoeli pahargjaning para Kath. djawi sepoeh ing Ngahad sonten sabibaring Lof ageng.

Sareng sadaja sampoen sami leng-gah, pandjenenganipoen Rm. Soecandar pangarsaning P. K. D. M. ngatoeraken soegeng rawoeh dateng monseigneur v. d. Pas, rama Vloet, rama E. Stultjens, mijnheer A.W.C. Blijdenstijn (mangagem tjara ridder v.d. H. Gregorius) saha dateng sadèrèk katholiek sadaja. Satelasing pangandika lampoe-lampoe pedjah pet, déné ingkang katingal ing témbok gambaring K.S. Bapa. Soewantening kepkok kados ametjah-metjahna kendinganing talingan. Itjaling gambaring K. S. Bapa sinambet gambar vaticaan pinten-pinten ingkang adamel éraming manah, déné kraton dalem K. S. Bapa poenika kados makaten saénipoen. Inggang moeroegaken tjeta malih déné pandjenenganipoen F. O. Rahardjo anggenipoen nerangan saged gandang saha widjang-widjang. Sareng gambaripoen Caribaldi medal sadaja ingkang ningali sami pating brekoeh kados sami badé angrojok-ngrojoka, ngréntjangi

K. S. Bapa. Telas-telasaning gambar pedjah waoe i. p. gambaripoen Frater Poeloenggana mengagem tjara Djawi saha djobah. Soerak kepkok boten kénging katahan. Gagasan bab Caribaldi itjal kabesoet ing gambaring Frater Poeloenggana. Déné pangandikanipoen F.O. Rahardjo waoe tansah kapedot-pedot sinelingan rerepèn walandi miwah Djawi, poenika déné oendjoekan saha dadaharan.

Wasana djam 10 daloe pahargjan katoetoep kanti wilodjeng.

Wisoean tijang Soetji.

Martir Imam Sarékat Jésoes padoeka toewan Johan Lloyd kalijan Philip Evans, badé kawisoeda dados tijang Soetji. Imam kekalih waoe kala 250 taon kapengker sami sèda kagantoeng karana ngantepi Agami, wonten Cardiff (Wales). Pastoor Jh. Lloyd joeswa 60 taon kalebetaken wonten koendjara dangoenipoen 8 woelan. Pastoor Evans joeswa 30 taon, kakoendjara ngantos 7 woelan; salebetipoen kineondjara waoe, kerep sanget kalebetaken kamar ingkang wijari-poen 6 kaki, pandjangipoen 7 kaki, inggilipoen 12 kaki.

Gandèng kalijan badé wisoean poenika, ing Cardiff samangké sami riboet anglempekaken boekti-boekti. Inggang Witjaksana Kangdjeng Kardinal van Rossum.

Kala tanggal 17 October, gotrah Katholiek (langkoeng-langkoeng ing Nederland) sami mèngeti sèket taonan dalem Kardinal van Rossum djoemeneng Imam. Ing Missie bawah dalem Kg. Biskop van Velsen samingngèng-èngèng dinten waoe sarana njembahjaken pandjenenganipoen I. W. K. Kardinal. Inggang makaten waoe boten maiben, djer I.W.K. Kardinal sanget anggenipoen manggalih Missie ngriki. Pandjenenganipoen poenika djoemeneng Prefect-ipoen Congregatie Soemebaring Agama (Voorplanting des Geloofs), ingkang mratikelaken sadaja Missie ing saindenging djagad. Anggenipoen Missie Indonesia ladjeng wonten Apotolische Prefecture ing poendi², ingkang ateges ngèntèngaken awrat- ing pakarjanipoen Apost. Vicariaat- ing Betawi, poenika inggih saking ichtijar dalem Kangdjeng Kardinal. Lan inggih pandjenenganipoen ingkang anenangi Orde miwah Congregatie-congregatie soepados njawisaken Imamipoen ingkang patohan kanggé ambijantoe Missie ing tanah ngriki.

Nalika pinahargya wonten Nederland, I.W.K. Kardinal inggih anenangi manahipoen para gotrah Katholik soepados sanget anggenipoen mratikelaken ambijantoe Missie Indonesia.

Moegi-moegi I.W.K. Kardinal van Rossum waoe tansah sinongsongan barkahing Pangéran, amanggih bawoeki ing sadajanipoen.

Dateng Indonesia.

Manoet Aneta.

Béndjing 27 November pandjenenganipoen Pastoor Franciscanen kakalih, maha goeroe ing R. K. gymnasium Mege, padoeka: Floribertus Schneiders kalijan Paschalis Heitkoening, sami dateng Indonesia. Kadjawi poenika wonten Imam malih saking wihara ing Maastricht ingkang oegi dateng Indonesia, i. p. padoeka P. Victoris Beekman, Azarius de Kok kalijan Michael Lunter.

Missie ing Poerworedjo.

J. D. Soem martosaken:

Pasraman Poerworedjo saja mindak regeng malih, margi rawoehipoen para Broeder ingkang tjalon mengkoe H.I.S. ing ngrika dalah internaat bagéan laré djaler. Sadaja wonten 6. Saha rawoehipoen para zuster ingkang tjalon mengkoe H.I.S. lan internaat bagéan éstri.

Inggang makaten poenika ndadosaken mongkog saha gambiraning gotrah Katholiek ing Poerworedjo, sarta damel marem lan mantepipoen laré, dalah tijang sepoehipoen.

Kedjawi poenika, sadèrèk Katholiek ing Poerworedjo oegi boten poeroen kantoen, moeljakaken raja dalem, Kandjeng Santo Rama. Sadaja kanti regeng, anélakaken raket toewin soengkem kita sadaja dateng pandjenenganipoen Inggang Sinoehoen Kangdjeng Santo Rama.

KABAR OEMOEM

INDONESIA.

Jatra risak, sampoen dipoentampèni!

Ing Soerabaja mentas wonten lalampahan: tijang ngintokaken arta kertas njaringgitan sampoen risak dateng sLandskas, namoeng angsal lintoe f0,35. Mangka manoet katrangan saking departement dateng tijang waoe, nglintokaken arta makaten poenika regining arta kedah kasoeda 80%; dados tijang waoe pantjenipoen tampi f 0,50. Manoet katranganipoen sadèrèk Soepardi

Wimbaharjana wonten Sedyo Tama, samangké wonten ririgen énggal manawi ingkang gadah rila, arta makaten poenika badé kakintoenaken dateng Nederland soepados katetepaken reginipoen. Moerih damel sakétjaning lampah, departement oegi dangan maringi voorschot saking regi ingkang badé katetepaken nagari Walandi, waoe ratjakipoen kados ing ngandap poenika: ringgit lami f 0,85, ringgit énggal f0,65; roepijah lami f0,34 roepijah énggal f0,26; oekon lami f0,17 oekon éng-f0,13; talèn lami oetawi énggal f 0,08; ketip énggal oetawi lami f 0,03; Kanggé ketip lan talèn poenika badé kaéwahan samangsa wonten éwah-éwahan regining salaka. Dados tijang ingkang nglintokaken kadjawi angsal lintoe voorschot waoe inggih badé angsal lintoe malih saking nagari Walandi loemantar departement. Nanging goenggoeng kempaling lintoe mesti kirang saking regi ingkang tetep, oepami saringgit poenika angsalipoen lintoe kirang langkoeng namoeng saroe-pijahan.

Mila, sampoen nampèni arta risak témbèl lss., awit menawi neda lintoe kadjawi rebjek tijang reginipoen tjalon soeda!

Arta pitoeloengan dateng prijantoen ingkang dipoenkèndeli.

Saking pitakènipoen Goepernoer Djawi Wétan bab onderstand dateng prijantoen ingkang dipoenkèndeli (schorsing), Nagari paring katrangan: manawi tembé wingking tetéla wonten boektinipoen jèn prijantoen waoe pantjen boten lepat, toer sadèrèngipoen dipoenlèrèhi katalah-lalabetanipoen dateng Nagari prijantoen waoe saged oegi ladjeng pikantoe arta pitoeloengan (pénsioen).

Nanging, bab onderstand poenika, babar pisan boten dados wewenangipoen prijantoen waoe. Tegesipoen: tijang ingkang kinèndelan waoe boten anggadhahi wewenang angsal onderstand. Djer arta pitoeloengan kados makaten poenika namoeng doemoenoeng gandjaran oetawi sih wilasaning Nagari.

Arta pitoeloengan kanggé warandaning prijantoen.

Manoet tjarijosi-poen A. I. D. ing serati-poen Gouvernements-secreta- rissampoen anggoemoemaken, wiwit sapoenika para warandaning prijantoen Priboemi ingkang sémahipoen njamboet damel wonten Goepermèn kanti setya dangoenipoen apes salajoeng taon, . . . badé kaparingan arta onderstand. Doemoegi sapoenika ingkang pikantoe onderstand waoe namoeng ingkang djaleripoen njamboet damel wonten Goepermèn dangoenipoen apes 30 taon.

Ratoe Adil.

Bendee njarijosaken dèrèng dangoe poenika poelisi njepeng resisir nama Ranggasoejatna wonten Wanagiri. Anggenipoen katjepeng waoe margi ngaken djoemeneng Ratoe Adil.

Saben-saben mesti wonten parwatos Ratoe Adil makaten poenika! Saben-saben kok inggih ladjeng katah kémawon ingkang sami ngabekti!, sami ngandel! Kok sami andel-andelen temen! — Red.

Pitakénan saking Inggris.

Sum. Post njarijosaken, atas saking Paréntah Inggris, konsol Inggris ing Medan damel pitakénan kawrat ing serat dateng Goepernoer Soematra Wétan: „Pinten tjatjahipoen kaboodidajan Walandi ing ngrikoe; pinten tjatjahing tijang ingkang natoni bangsa Éropah. Kadjawi poenika inggih neda katrangan bab kaboodidajan-kaboodidajan gadahanipoen bangsa Inggris.

Wangsoelanipoen Goepernoer: „Salebetipoen taon kapengker, tjatjahing onderneming Walandi 344. djawaning koelinipoen 250.006; wonten lalampahan koeli anatoni (nglawan) poenggawa bangsa Éropah, kaping 54.

Déné tjatjahipoen onderneming gadahanipoen bangsa Inggris wonten 85, anggadhahi koeli 41.017, wonten kadadosan koeli natoni bangsa Éropa kaping kalih.

Koeli kontrak.

Paréntah soeka palilah goepermèn Parangakik nganggé koeli Djawi 600 kanggé New Caledonië. Ing salebetipoen woelan ngadjeng bokmanawi koeli-koeli waoe sampoen saged kakintoenaken!

Sinaoe dateng nagari Walandi.

Katjarijos poeta dalem Inggang Sinoehoen Kg. Soeltan, goesti bandara Radèn mas Daradjatoen wedalan H. B. S. kalijan bandara radèn mas Tingharta wedalan Rechts-school, sami angladjengaken sinaoe dateng nagari Walandi. Tindakipoen saking Ngajogja kala tanggal 10 Oct.

Pabrik limoen.

J. B. njarijosaken: sadèrèk Poa Kyan Gyok ingkang anggadhahi pabrik ès ing Tjiandjoer badé ngedegaken pabrik limoen, sapoenika sampoen meling bekakas-bekakas dateng Éropa. Katjarijos, pabrik limoen waoe badé saged anjampeti

ONTJÈN SEKAR GAMBIR MELATI.

TANTUS DOCTOR, QUIA TANTO ANGELICUS.

(Katoer redactie „Pengadjar“).

O

Koela sampoen maos paringipoen katrangan kaseboet wonten Sw. T. no. 36. Sanget gencing panoeuwen koela.

Prijantoen! Saged oegi, anggen koela mastani: „Pengadjar katjokan materialisme” lepat, oetawi klèntoe! Saged oegi, leres! nanging (toemrap redactie Pengadjar) kirang boekti! Prakawis poenika koela soemang-gakaken!

Nanging, sampoen tètela: „Pengadjar” boten saged milih poendi ingkang langkoeng preloe: geestelijke opvoeding poenapa lichamelijke opvoeding! Prakawis poenika njata! Prakawis poenika redactie Pengadjar boten saged sélak!

Prijantoen Salatiga anggaraken: panggoela-wentah mengkoe sedyo kawan prekawis ingkang ladjeng koela ringkes dados: geestelijke kalijan lichamelijke opvoeding! Pamanggih ingkang makaten poenika, Patjar Mérah babar pisan boten anglepataken!

Sasampoeningpoen redactie anggaraken toedjoening panggoela-wentah wonten kawan prakwis, redactie ladjeng njoengolaken pitakénan: endi sing preloe déwé? Pitakénan waoe, redactie boten saged narboekani! Djer, prijantoen Salatiga anggadhahi kajakinan: sadaja-sadaja sami déné preloenipoen! Dados jèn dipoentradjoe, toemrap Pengadjar geestelijke opvoeding kalijan lichamelijke opvoeding sami kémawon wawratipoen. Oetawi kénging katemoengaken: toemrap Pengadjar, geestelijke opvoeding karo lichamelijke opvoeding pada wae!

Pamanggih makaten poenika, koela boten mateok! Golongan Kath. boten roedjoek!

**

Prijantoen! Koela atoeri matitisa-ken atoer koela ing ngandap poenika! Dipoenpenggalih ingkang sa- èstoe!

Mangga sami dipoentaliti kodrat- kodratning manoengsa, soepados ngre- tos poenapa ingkang preloe bina- ngoen.

Manoengsa makaten djoemboehing aloes kalijan wadag, pamoripoen ra- ga kalijan soekma. Sakalih-kalihipoen sami kempal raket dados sa- toenggal, kaerèh ing soekma!

Aloes kalijan wadag sami angga- dahi watak ingkang kosok-wangsoel. Watak waoe salaminipoen tansah pa- soelajan, ingkang satoenggal ngalèr satoenggalipoen ngidoel. Raga se- dyanipoen angèsting ingkang boten pan- tes, soekma anggajoe oetami! Raga mangandap, soekma minggah! Mila poen wadag kedah binoedi-daja (gi- noela-wentah) sagedipoen boten njoelajani sedyanipoen soekma! Mila, sadaja panggoela-wentah ingkang toemoedjoe dateng wadag kedah sam- poen mitoenani poen soekma! Sadaja ichtijar, anjaekaken kodratning badan, kedah boten damel koetjiwaning pé- ranganipoen manoengsa ingkang langkoeng loehoer inggih poen soek- ma. Economie, sport, kasarsan lss. pangodinipoen kedah boten anja- mahaken rohaninipoen manoengsal

Tjekak djagad lahir, kedah kawa- sèsa djagad nglebet.

Manoengsa tinitah gesang wonten madyaning djagad sasrawoengan. Kinodrat kedah roekoek kalijan sa- sami-sami; kedah njamboet damel sasarengan kalijan sadénging tijang. Boten wonten tijang satoenggal ké- mawon ingkang gesangipoen mentas saking awakipoen pijambak. Sana- dyan ingkang pandjenenganipoen na- ta pisan, soegengipoen inggih nga- gem pambijantoe saking golongan koeli. Ratoe kalijan kawoela, bendara kalijan koeli, goeroe kalijan moerid, dokter kalijan tijang glidig, sadaja tinitah kedah loeng-tinoeloeng. Pra- kawis poenika babar pisan boten kénging dipoenoenkiril! Inggang ma- katen waoe, boten badé saged toe- mindak, manawi tijang namoeng nge-

goengaken kasagedan, ngendelaken kasoegehian, poenapa déné koeman- del dateng dradjadi-poen. Boten badé saged kelampah manawi pang- goela-wentah babagan nglebet di- poensamèkaken oetawi dipoenka- wonaken kalijan panggoela-wentah toemrap badan.

Kadjawi poenika, kita kedah èngèt manoengsa dados titah dalem Pa- ngéran. Dados, kadjawi anggadhahi koewadji-ban toemrap badan lan soek- manipoen, toemrap gesang sesare- ngan, manoengsa taksih anggadhahi sasanggèn kalijan ingkang nitahaken!

Boten preloe koela terangkaken bi- lih Pangéran poenika mila wonten. Boten preloe koela atoeraken bilih Hjang Widdi poenika ingkang kinar- sakaken namoeng ingkang sarwa oetami.

Djer, sinten kémawon mangertos bilih titah pantjen winasésa déning Hjang Djoeroe Karja!

Sinten ingkang taksih kasrambah- an rah Djawi, dèrèng kapandjangan rahipoen kaom Vrijdenker, temtoe mangretos Allah Maha Adil, Maha Saé, Maha Wikan, l.s.s. . . . .

Manoengsa kedah matoer noewoen déné waoenipoen boten wonten la- djeng wonten!

Mila satandang-tandoekipoen kita kedah tansah adamel renaning pang- galih dalem!

Inggang makaten waoe boten ba- dé kalampahan, manawi tijang nja- èkaken oetawi angewratakan lica- melijke opvoeding tinimbang geeste- lijke opvoeding.

Sadoening boeboedèn, pantjen langkoeng inggil, langkoeng loehoer tikèl matikel, tinimbang kapinteran! Toeloesipoen djagad nglebet lang- koeng preloe tinimbang djagad lahir! Nanging saja bregas jèn saéning boeboedèn waoe sinarengan kalijan kasagedan! Djer kasagedan kempal kalijan oetamining kalakoean, poe- nika soember ingkang mili kaoeta- mèn, lan kaoetamèn waoe badé an- dajani saéning pasinaonipoen. Da- dos ladjeng saged kados ingkang dipoenpangandikakaken St. Thomas Aquino: „tantus doctor, quia tanto angelicus” agoeng toer pinoendjoel, marga dadi sardjana moersid apinda Malaékak!

Prijantoen Salatiga! Manawi pan- djenengan (badé) lélédang wonten djagad panggoela-wentah, boten ké- nging boten kedah anggioloet pita- kénan sangkan paraning manoengsa! Kedah angembat pitakénan: „Ma- noengsa koewi sapa? Asal saka ngen- di? Menjang ngendi? enz.....” Ma- nawi pitakénan poenika waoe sam- poen pandjenengan olak-alik saèstoe ngantos pinanggih wangsoelanipoen ingkang leres,.....ing ngrikoe ngèl- moe panggoela-wentah ingkang pan- djenengan gelaraken saweg kénging koela wastani sadjatining panggoe- la-wentah!

**

Kadang Katholiek! Kita anggadhahi dasar: „soekma loewih loehoer ti- nimbang raga; geestelijke opvoeding loewih preloe tinimbang lichamelijke opvoeding”. Koela mangretos, go- longan Katholiek wonten ingkang dados pamaosipoen Pengadjar. Mangka Pengadjar anggaraken wa- warah ingkang njoelajani dasar ki- ta: (boten saged milih poendi ing- kang langkoeng preloe: geestelijke op- voeding poenapa lichamelijke opvoe- ding!)..... Mila inggih koela papralil

Gotrah Kath. ingkang remen nja- pèlèkaken koranipoen pijambak mre- lokaken noempeok koran-koran dédè Kath! Gotrah Kath. ingkang seneng njoegihaken koran dédè Kath! Mana- wi sad. Kath. ingkang makaten wa- oe maos rembag poen Patjar Mérah kalijan Pengadjar, koela kinten ba- dé kraos, lan mangretos: „Apa be- bajarané matja koran doedoe Katho- liek?????”

Kumuningsaselé : 20 Oct.

Taklim: PATJAR MÉRAH.

CORRESPONDENTIE.

W. S. Wates, boten saged ka- patjak. Pr. Atmadja B. K. T., sampoen dados panggalih! Setj. dihdj. boten saged kawrat sa- daja. Karangan saking sanès² boten saged kapetjak sadaja; dipoenserantosaken roemijih.

bagipoen prakawis poenika, panitya babagan monopoli mretjon poenika sampoen ngantos namoeng ngèngeti indaking pamedal, nanging oegi karembaga gandèngipoen kalijan ihtijar anjantosasaken economie- nipoen kawoela alit. Awit, sinten ingkang boten mangertos arta pinten kémawon ingkang kaboejtjal tanpa tandja namoeng kalintokaken swan- tening long?? Red.

Tionggok, dèrèng padja - padja
tentrem! Margi ing salebetipoen
nagari Tionggok pijambak wonten
pasoełajanipoen sadèrèk sami sa-
dèrèk, tandangipoen Roeslan saja
anderpati, saja wani anggenipoen
mangsał wonten Mantsjoeriè. Katał
kita-kita ingkang sampoen karebat,
katał baita-baita perang ingkang
saged dipoenkelemaken!